

การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์สไตล์แม่โจ้

Raising organic laying hens in Maejo style

เรียบเรียงโดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรศิลป์ มาลัยทอง และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทองเลี่ยน บัวจุม
กราฟฟิก โดย นางสาวณัฏฐา วิชาศ

การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์สไตล์แม่ใจ

บทนำ

ไข่ไก่เป็นอาหารโปรตีนที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ราคาไม่แพง ทุกคนสามารถบริโภคได้ โดยเฉพาะไข่ไก่ที่มาจาก การเลี้ยงในระบบอินทรีย์ยิ่งมีคุณค่าทางโภชนาการสูงกว่าไข่ไก่ทั่วไป ซึ่งไข่ไก่อินทรีย์ที่มีคุณภาพดีดูจากลักษณะไข่ขาวชั้น ไข่แดงนูนเด่น รสชาติดี ไม่เสี่ยงต่อสารเคมี มีคุณค่าทางโภชนาการสูงมาก เช่น มีคลอเลสเตอรอลน้อยกว่าหนึ่งในสาม มีกรดไขมันอิ่มตัวน้อยกว่าหนึ่งในสี่ มีวิตามินเอ มากกว่าสองในสาม มีกรดไขมันโอเมก้า 3 มากกว่าสองเท่า มีวิตามินอีมากกว่าสามเท่า และมีเบต้าแคโรทีนมากกว่าเจ็ดเท่า เมื่อเทียบกับไข่ไก่ที่มาจาก การเลี้ยงแบบขังกรงตับ (กรมปศุสัตว์, 2553)

**การเตรียมความพร้อม
ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์**

การเตรียมความพร้อม ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

การเริ่มต้นในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ต้องสำรวจความพร้อมของตัวเองก่อนทั้งด้านจิตใจ กำลังกาย และกำลังทรัพย์ คนที่มีหัวใจเกษตรอินทรีย์จะสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ของเกษตรอินทรีย์ได้อย่างเคร่งครัดและสม่ำเสมอ คนที่รักสัตว์จะมีความสุขในการเลี้ยงดูสัตว์และและทุ่มเทกำลังกาย กำลังทรัพย์ที่มีอย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตสัตว์อินทรีย์ที่มีคุณภาพและมาตรฐานตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

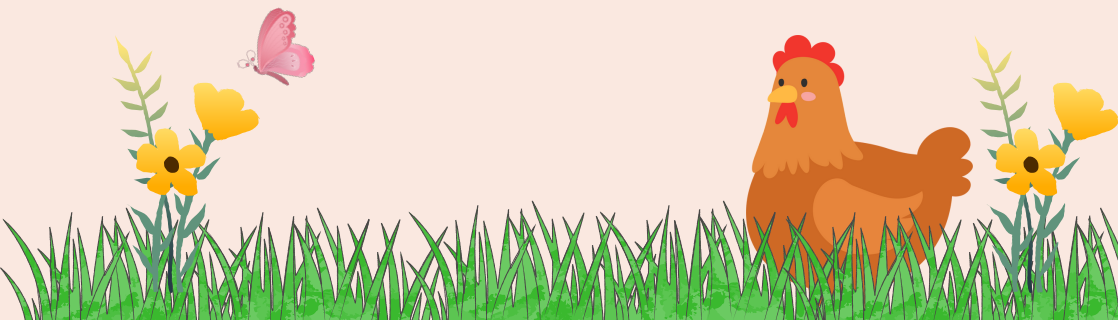

การพัฒนาพื้นที่เพื่อขอรับรองมาตรฐาน ปศุสัตว์อินทรีย์-ฟาร์มไก่ไข่

การเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องอยู่ห่างไกลจาก
แหล่งชุมชน เป็นพื้นที่ที่ไม่มีสารปนเปื้อนจากสารเคมี
มีแนวป้องกันจากภายนอกโดยธรรมชาติอย่างดี

ภาพที่ 1 การวางผังฟาร์มโดยใช้แนวป้องกันตามธรรมชาติ

การพัฒนาพื้นที่เพื่อขอรับรองมาตรฐาน ปศุสัตว์อินทรีย์-ฟาร์มไก่ไข่ แผนผังการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

แผนผังฟาร์มไก่ไข่อินทรีย์แม่ไข่-แพร่ฯ

1. โรงเรือนไก่ไข่ทางการค้าและพื้นที่ปล่อย	5. บ่อน้ำพิวดิน
2. โรงเรือนไก่ไข่เลกฮอร์นและพื้นที่ปล่อย	6. บ่อทิ้งซาก
3. โรงเก็บอาหารสัตว์	7. พื้นที่ปลูกพืชอินทรีย์
4. ถังน้ำสำรอง	

สายพันธุ์ไก่ไข่

สายพันธุ์ไก่

พันธุ์ไก่ไข่นำมาเลี้ยงในระบบอินทรีย์สามารถใช้พันธุ์ใดก็ได้ ถ้าต้องการเลี้ยงแบบใช้ต้นทุนค่าอาหารต่ำ ให้ผลผลิตได้ดีพอสมควร สามารถเลี้ยงไก่พันธุ์แท้ เช่น ไก่โรดไอร์แลนด์แดง ที่ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในประเทศไทยได้เป็นอย่างดีแล้ว หรือไก่ไข่สายพันธุ์ทางการค้าที่ให้ผลผลิตไข่สูง แต่ต้องเลี้ยงดูอย่างดี หรือหากต้องการเอกลักษณ์เฉพาะฟาร์มของตนเองการเลี้ยงไก่ไข่นพันธุ์แท้สายพันธุ์เลกฮอร์นขาว ซึ่งให้ไข่ที่มีเปลือกสีขาวก็สามารถสร้างความแตกต่างจากไก่ไข่พันธุ์ทั่วไปได้

ไก่ไข่พันธุ์ทางการค้า

สายพันธุ์ไก่

ไก่ไข่อินทรีย์

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

ควรได้รับการเลี้ยงดูในระบบอินทรีย์ตั้งแต่แรกเกิด

หากหาพันธุ์ไก่ไข่ตามข้อกำหนดไม่ได้

เลี้ยงไก่ไข่ในระบบอินทรีย์อย่างน้อย 6 สัปดาห์
ก่อนที่จะรับรองผลผลิตเป็นไข่อินทรีย์ได้

ราคาสายพันธุ์ไก่ไข่

ราคาพันธุ์ไก่ไข่ทางการค้า ขึ้นอยู่กับแหล่งที่ซื้อ และระยะทางการขนส่ง โดยทั่วไป

สามารถหาซื้อได้ 2 ช่องทาง

ติดต่อซื้อได้

ไข่ไก่ทางการค้า (17 สัปดาห์)

ซื้อ/จอง ได้ที่ร้านอาหารสัตว์ในท้องถิ่น

ไข่ไก่พันธุ์แท้

ซื้อที่ศูนย์บำรุงพันธุ์สัตว์/ออนไลน์ เป็นลูกไก่/ไก่รุ่น
ราคาขึ้นอยู่กับแต่ละสถานที่ซื้อ

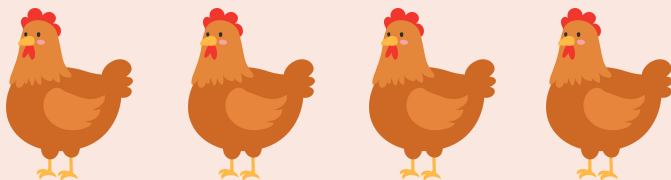

การสร้างฟาร์มและ โรงเรือนตามมาตรฐาน

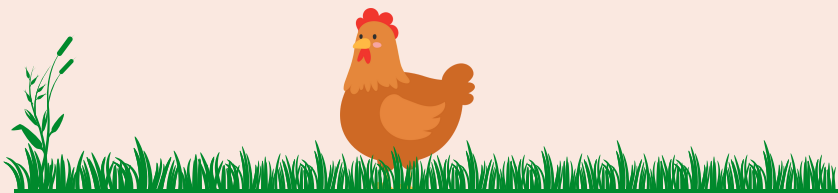

การสร้างฟาร์มและโรงเรือนตามมาตรฐาน

การสร้างโรงเรือนไก่ไข่ โดยขนาดของโรงเรือน ต้องคำนวณจากจำนวนสัตว์ที่ต้องการเลี้ยงให้ได้ตาม มาตรฐานของไก่ไข่อินทรีย์ที่กำหนด

ขนาดของพื้นที่ภายในโรงเรือน 1 ตารางเมตรต่อไก่ 4 ตัว

สำหรับพื้นที่ปล่อยซึ่งอยู่นอกโรงเรือนต้องมีพื้นที่ สำหรับไก่ 1 ตัว อย่างน้อย 4 ตารางเมตร

ควรทำรั้วล้อมพื้นที่เลี้ยงเพื่อป้องกันศัตรูตาม ธรรมชาติและการแพร่กระจายของ โรคจากพาหะชนิดต่างๆ

ตัวอย่างโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

ตัวอย่างเป็นโรงเรือนขนาด 4 * 10 เมตร เลี้ยงไก่ไข่ได้ 150-160 ตัว ภายในโรงเรือนมีรังไข่ และคอนสำหรับให้ไก่นอนในเวลากลางวันมีพื้นที่ปล่อยขนาด 2 งาน หรือ 800 ตารางเมตร ซึ่งเพียงพอต่อการเลี้ยงไก่ไข่จำนวนดังกล่าว พื้นที่ล้อมรอบด้วยรั้วตาข่าย

ลักษณะภายนอกโรงเรือนไก่ไข่

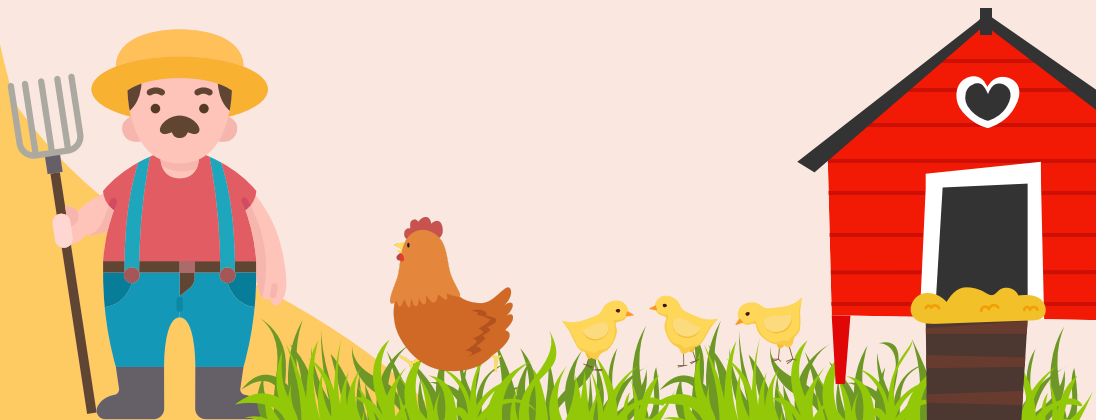

ลักษณะภายในโรงเรือน

ตัวอย่างโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

พื้นที่เลี้ยงปล่อยภายในรั้วตาข่ายลวดถัก

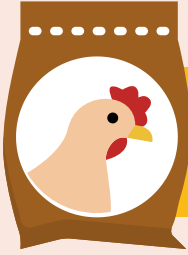

อาหารและน้ำไก่ไข่อินทรีย์

อาหารและน้ำไก่ไข่อินทรีย์

ข้อกำหนดอาหารที่ใช้สำหรับเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

อาหารต้องประกอบด้วยวัตถุดิบที่ผลิตจากระบบอินทรีย์อย่างน้อย 80 เปอร์เซ็นต์ของวัตถุดิบแห้ง

ห้ามใช้สารสังเคราะห์เติมลงในอาหาร

ต้องมีน้ำสะอาดให้กินตลอดเวลา

วัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากพืชที่ปลูกในระบบอินทรีย์ซึ่งต้องผ่านการรับรองจากหน่วยรับรองแล้ว เช่น ปลายข้าว รำ ข้าวโพด ถั่วเหลือง และกระถิน

วัตถุดิบชนิดอื่นที่ไม่ได้มาจากระบบอินทรีย์ ได้แก่ ปลาป่น หินเกล็ด โดแคลเซียมฟอสเฟต

โดยต้องคำนวณสูตรอาหารให้ตรงกับความต้องการของไก่ไข่สายพันธุ์ที่เลี้ยง

อาหารและน้ำไก่ไข่อินทรีย์

ตัวอย่างสูตรอาหารสำหรับไก่ไข่ที่เลี้ยงในฟาร์ม
ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

วัตถุดิบ	ปริมาณ (%)	
	ไก่เลออรินชา	ไก่ไข่การค้า
ปลายข้าวอินทรีย์	64.50	46.00
ถั่วเหลืองโซยมันเต็ม (อินทรีย์)	19.78	35.00
ปลายัน	6.10	6.50
น้ำมันพืช	-	2.40
หินเกล็ด	9.17	8.80
โดแคลเซียมฟอสเฟต	0.10	0.95
เกลือ	0.35	0.35
รวม	100	100
คุณค่าทางโภชนา:		
วัตถุแห้ง	89.76	90.83
โปรตีนรวม, %	15.28	18.64
พลังงานใช้ประโยชน์ได้, kcal/kg	2,921	2,741
แคลเซียม, %	4.07	4.09
ฟอสฟอรัส, %	0.30	0.42
โซเดียม, %	0.14	0.13
คลอไรด์, %	0.21	0.20

SALT

การสุขาภิบาล

การสุขาภิบาล

นอกจากการแยกพื้นที่เลี้ยงไก่ออกจากที่อยู่อาศัยและมีรั้วล้อมรอบแล้ว การจัดการระบบสุขาภิบาลเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคในพื้นที่เลี้ยงก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยสิ่งที่จำเป็นต้องมีภายในพื้นที่เลี้ยงไก่ คือ

1

คอกสำหรับแยกไก่ป่วยจากไก่ปกติ

2

อ่างน้ำยาจุ่มเท้าก่อนเข้าฟาร์มที่ใช้ยาฆ่าเชื้อที่ได้รับอนุญาต หรือใช้น้ำส้มคว้นไม้ก็ได้

3

มีอ่างล้างมือ

4

บ่อสำหรับทิ้งซากไก่ที่สีกอย่างน้อย 1.5 เมตร มีฝาปิดและหลังคาครอบ และมีรั้วป้องกันสัตว์อื่นเข้าไปบริเวณบ่อทิ้งซาก

การสุขาภิบาล

คอกพักแยกไก่ป่วย

อ่างน้ำยาจุ่มเท้าและอ่างล้างมือ

การสุขาภิบาล

บ่อทิ้งซากไก่ตาย พร้อมฝาปิด

การดูแลสุขภาพไก่

นิยมใช้สมุนไพรฟ้าทะลายโจรผสมในอาหารให้ไก่กินเพื่อการป้องกันโรคหรือรักษาอาการหวัด หากจำเป็นต้องใช้ยาปฏิชีวนะ ต้องมีระยะเวลาปรับเปลี่ยนก่อนที่จะนำผลผลิตมาขายเป็นไข่อินทรีย์อีกครั้งอย่างน้อย 6 สัปดาห์

ฟ้าทะลายโจร

การดูแลสุขภาพไก่ การใช้สมุนไพรไทยรักษาสัตว์ปีก

ขมิ้นชัน

แก้ท้องอืด, ท้องเฟ้อ

กล้วยน้ำว้าสุก

ยาระบายอ่อนๆ
เพิ่มกากอาหาร

กล้วยน้ำว้าดิบ

แก้อาการท้องเสีย

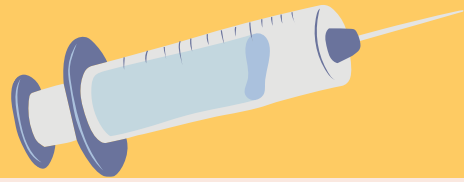

แก่นขี้เหล็ก

เป็นยาระบาย

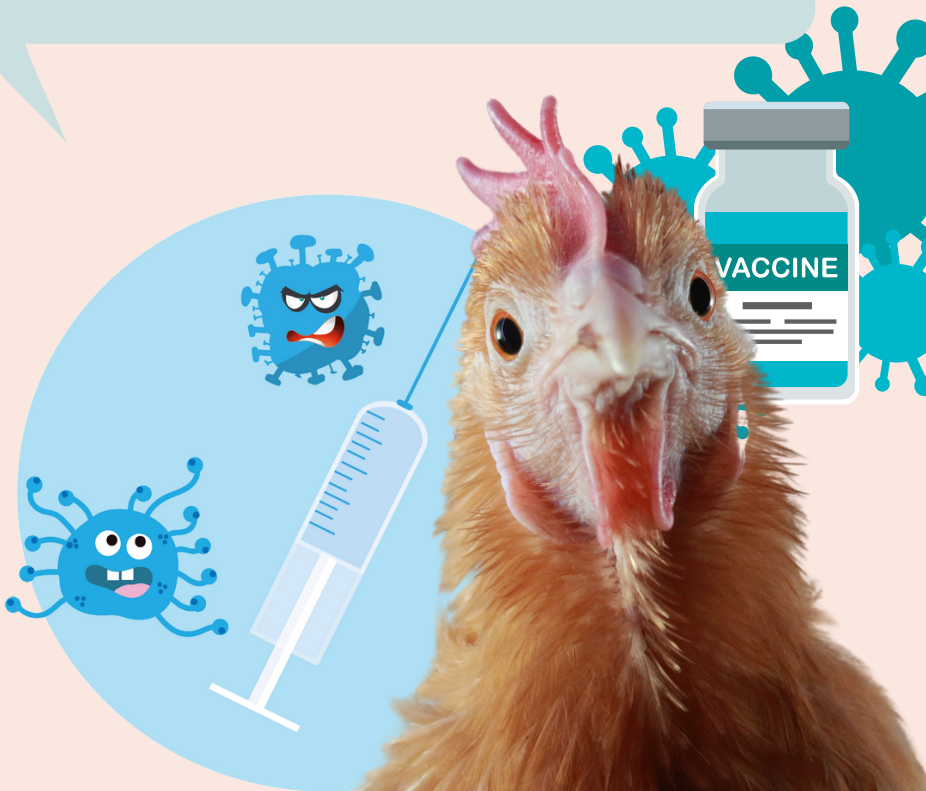

การดูแลสุขภาพไก่ การทำวัคซีนไก่ไข่อินทรีย์

- การป้องกันโรคหรือกระตุ้นการเจริญเติบโตของไก่ทำได้หากมีโรคระบาด

อนุญาตให้ใช้วัคซีนตามที่หน่วยงานรัฐแนะนำ
ได้แต่ต้อง**ไม่เป็น**วัคซีนที่มาจากกระบวนการทาง
พันธุวิศวกรรม (จีเอ็มโอ)
เช่น นิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบ

การจัดการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

การจัดการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

การจัดการเลี้ยงดูไก่ไข่อินทรีย์ ต้องจัดการให้เป็นไปตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ คือ ไก่ต้องปราศจากสิ่งเหล่านี้

1

ความหิวและกระหาย

2

ความกลัวหรือความกังวลใจ

3

ความเจ็บปวดหรือความ
เสี่ยงในการรับเชื้อโรค

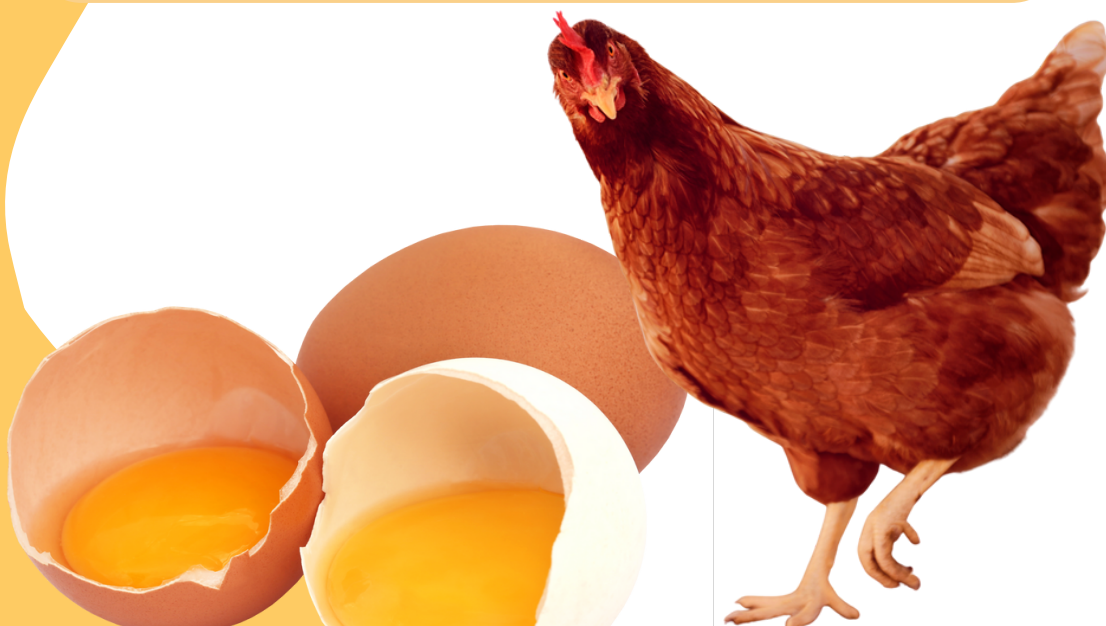
4

ไก่ต้องได้รับความสะดวกสบาย และ
ได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติด้วย

การจัดการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

ในการจัดการเลี้ยงดูจึงต้องให้ไก่ได้รับอาหารและน้ำอย่างสม่ำเสมอ ปล่อยไก่ให้ออกนอกโรงเรือนหลังจากไก่วางไข่และได้รับอาหารในตอนเช้า โดยทั่วไป สามารถปล่อยไก่ออกนอกโรงเรือนได้ คือ หลังจาก 10.00 น. เพื่อป้องกันไม่ให้ไก่บางตัวออกวางไข่นอกโรงเรือน และเมื่อถึงช่วงเวลาเย็นก่อนที่จะมืด ควรให้อาหารไก่อีกครั้ง เพื่อให้ไก่ได้มีเวลากินอาหารก่อนมืด และได้จัดหาที่นอนบนคอนตามพฤติกรรมธรรมชาติ เพื่อป้องกันไก่ไม่ให้เข้าไปนอนในรังไข่ และถ่ายมูลในรังไข่ ซึ่งจะมีผลทำให้ผลผลิตไข่สกปรก จึงควรหัดให้ไก่รู้จักที่นอนและที่ไข่ โดยเมื่อนำไก่สาวเข้ามาเลี้ยงใหม่ๆ ต้องขึงตาข่ายปิดส่วนที่เป็นรังไข่ เพื่อป้องกันไก่เข้าไปนอนในช่วงเย็นไก่จะมานอนบนคอนที่เตรียมไว้ให้ และในตอนเช้า ให้เปิดตาข่ายออก เพื่อให้ไก่เข้าไปทำความสะอาดคอกกับรังไข่ก่อนจะเริ่มวางไข่ ทำเช่นนี้ทุกวันเป็นระยะเวลา 1 เดือน หลังจากนั้น ไก่จะมีปรับตัว ความคุ้นเคยกับพื้นที่ต่างๆในโรงเรือนเอง

การทำบรรจุภัณฑ์ไข่ไก่อินทรีย์

การทำบรรจุภัณฑ์ไข่ไก่อินทรีย์

ในการบรรจุผลผลิตไข่อินทรีย์เพื่อจัดจำหน่าย จะต้องทำในบริเวณที่สะอาด ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนจากสิ่งไม่พึงประสงค์ หรือมีสิ่งพาหะนำโรค เช่น หนู นก และแมลง

ควรบรรจุในหีบห่อที่ทำจากวัสดุที่ย่อยสลายทางชีวภาพได้ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ในการเก็บรักษาและขนส่ง ควรรักษาความเป็นผลิตผลอินทรีย์ ด้วยโดยการไม่นำไปปนกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อินทรีย์ หรืออยู่ใกล้สารเคมีใดๆ

บรรจุภัณฑ์ที่นิยมใช้บรรจุไข่ไก่อินทรีย์ คือกล่องกระดาษที่มีขนาดบรรจุ 6 และ 10 ฟอง

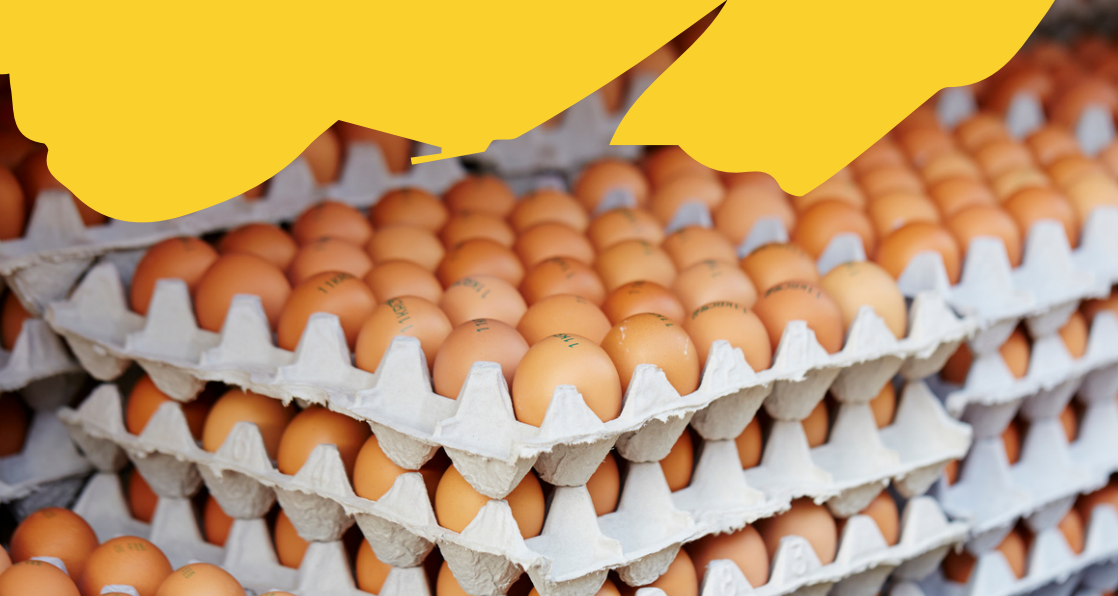

การติดฉลากและการกล่าวอ้างผลผลิตไข่อินทรีย์ ต้องได้รับการตรวจและอนุญาตจากกรมปศุสัตว์ก่อน จึงจะนำมาใช้ในบรรจุภัณฑ์ได้

ตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ของฟาร์มมหาวิทยาลัย

ตลาดไข่ไก่อินทรีย์

ตลาดไข่ไก่อินทรีย์

การจัดจำหน่ายไข่อินทรีย์ สามารถจำหน่ายได้หลายช่องทาง ทั้งในตลาดของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ หรือซูเปอร์มาร์เกต โดยฟาร์มมหาวิทยาลัยส่งไข่ไปจำหน่ายยังริมปิง ซูเปอร์มาร์เก็ต จังหวัดเชียงใหม่ มีต้นทุนค่าบรรจุก้นท์ และค่าขนส่งดังนี้

ค่ากล่องกระดาษขนาด 10 ฟอง ราคากล่องละ 5.00 บาท

ค่ากล่องกระดาษขนาด 6 ฟอง ราคากล่องละ 4.00 บาท

ค่าขนส่ง จำนวน 240 ฟอง เป็นเงิน 200 บาท
เฉลี่ยฟองละ 0.83 บาท

ราคาขายส่งไข่ให้กับริมปิง ซูเปอร์มาเก็ต

ตามข้อตกลง

ตลาดไข่ไก่อินทรีย์

ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ไข่ไก่อินทรีย์ของฟาร์มมหาวิทยาลัย

ไข่ไก่สีน้ำตาล ไซส์ S
ขนาด 10 ฟอง

ไข่ไก่สีน้ำตาล ไซส์ M
ขนาด 6 ฟอง

ไข่ไก่สีขาว ไซส์ M
ขนาด 10 ฟอง

ไข่ไก่สีขาว ไซส์ M
ขนาด 6 ฟอง

ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

จากการเก็บข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทน
การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ขนาด 150 ตัว
ของฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่
เฉลิมพระเกียรติ ปี 2562-2563
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าใช้จ่ายที่ลงทุนครั้งแรก

ค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรือน ขนาด 4 * 10
เมตร ประมาณ 22,000 บาท

ค่าอุปกรณ์การเลี้ยง เช่น
รถเข็นอาหาร อุปกรณ์ให้อาหารและน้ำ
ประมาณ 5,800 บาท

ต้นทุนค่ารั้วตาข่ายลวดถัก พร้อมเสา
ความยาวรอบพื้นที่เลี้ยง 120 เมตร
ประมาณ 10,000 บาท

ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

ต้นทุนผันแปรระหว่างการเลี้ยง

ค่าพันธุ์ไก่ทางการค้า ตัวละ 175 บาท

ค่าอาหารไก่ประมาณ 18.75 บาทต่อกิโลกรัม

ค่าแรงงานเลี้ยงไก่ 182 บาทต่อตัวต่อ 52 สัปดาห์

ค่าน้ำและไฟฟ้า 80 บาทต่อตัวต่อ 52 สัปดาห์

ผลการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ระยะเวลา 1 ปี

ผลผลิตไข่ตลอดอายุการเลี้ยง 205 ฟอง/ตัว (55 เปอร์เซ็นต์)

ราคาขายผลผลิตไข่ 7 บาทต่อฟอง

ขายมูลไก่ 3 ครั้ง ๆ ละ 500 บาท

ขายไก่ปลด เฉลี่ยตัวละ 77 บาท

ต้นทุนและผลตอบแทนกรณีศึกษา การเลี้ยงไก่ไข่ 150 ตัว

ต้นทุนการเลี้ยง

ค่าเสื่อมโรงเรือนและรั้ว คิดจากอายุการใช้งาน 10 ปี
มีต้นทุนเฉลี่ย ปีละ 3,200 บาท

ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเลี้ยง คิดจากอายุการใช้งาน 5 ปี
มีต้นทุนเฉลี่ย ปีละ 1,160 บาท

ค่าพันธุ์ไก่ 150 ตัว ๆ 175 บาท เป็นเงิน 26,250 บาท

ค่าอาหารตลอดการเลี้ยง 112,613 บาท

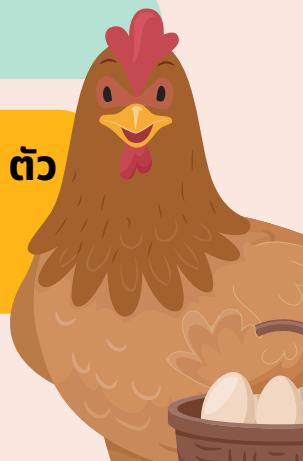
ค่าแรงงานเลี้ยงไก่ 27,300 บาท

ค่าน้ำและไฟฟ้า 12,000 บาท

รวมต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่ต่อปีจำนวน 150 ตัว

เท่ากับ 182,523 บาท

คิดเฉลี่ยต่อตัว 1,216 บาท

ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่ไข่ อินทรีย์ จำนวน 150 ตัว

อัตราการตายตลอดการเลี้ยง 15 เปอร์เซ็นต์

ได้ผลผลิตไข่จำนวน 28,105 ฟอง ขายฟองละ 7 บาท
เป็นเงิน 196,735 บาท

ขายมูลไก่ 3 ครั้ง ๆ ละ 500 บาท เป็นเงิน 1,500 บาท

ขายไก่ปลด จำนวน 123 ตัว ๆ ละ 77 บาท
เป็นเงิน 9,471 บาท

รวมรายได้ตลอดการเลี้ยง 207,706 บาท
ได้ผลตอบแทนจากการเลี้ยง 25,184 บาท

การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์สไตล์แม่โจ้

Raising organic laying hens in Maejo style

ผศ. ดร. วรศิลป์ มาลัยทอง มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
117 หมู่ที่ 3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140 โทรศัพท์ 05464 8593-5

ผศ. ดร. ทองเสียน บัวจุม คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยแม่โจ้
252 หมู่ 8 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์ 053-875432